

Številka: 355-69/2020-2 (339)

Datum: 17. 9. 2020

OBČINA KANAL OB SOČI

Trg svobode 23

5211 KANAL

Zadeva: Ocena stanja na terenu po kemičnem onesnaženju pitne vode v naselju Anhovo usmeritve in priporočila za izboljšanje varnosti vodooskrbe

Dne 26.8.2020 smo se v prostorih občine Kanal ob Soči sestali predstavniki NIJZ z županjo, gospo Tino Gerbec s svojo ekipo, predstavniki upravljavcev vodovodov pitne vode v občini - Režijskega obrata občine, ZIRS OE Nova Gorica, IRSOP Nova Gorica, krajanov naselja Anhovo, podjetja Eternit Anhovo, podjetja Salonit Anhovo, občinskega štaba civilne zaščite in gasilcev. Na sestanku smo ponovno preučili okoliščine julijskega (24.7.) onesnaženja pitne vode v vodovodnem sistemu za naselje Anhovo zaradi vdora industrijske odpadne vode iz črpalke na čistilni napravi podjetja Eternit. Omenili smo tudi onesnaženje reke Soče z oljem iz lovilca olj, ki se je zgodilo z nekaj dnevnim zamikom (glede na ta vdor odpadne vode v vodovodni sistem pitne vode) v podjetju Salonit Anhovo v bližini rezervnega (tehnološkega) črpališča za vodarno Močila, ki je hkrati vodovod za industrijski kompleks Anhovo, rezervoar tehnološke vode za cementarno Salonit Anhovo in izključni vodovod pitne vode za naselja Anhovo, Močila, Robidni Breg, delno pa napaja tudi mesto Deskle, ki ima tudi druge vodne vire. Opravili smo terenski ogled v podjetju Eternit, na mestu kjer je iz njihovega sistema za odpadne vode prišlo do vdora odpadne vode v vodovodni sistem pitne vode.

Izpostavili smo večletne probleme oskrbe s pitno vodo, predvsem glede motnosti v vodovodnem sistemu Močila in možnosti izboljšav le teh, ter opravili terenski ogled na vodarni Močila.

Ugotovitve:

Onesnaženje iz podjetja Eternit

Ugotovili smo, da je upravljavec vodovoda (Režijski obrat občine Kanal ob Soči - RO) ukrepal skladno s priporočili NIJZ, ki smo jih posredovali dne 12.8.2020 in sicer:

- RO je pridobil zagotovilo povzročitelja onesnaženja, podjetja Eternit, da so izvedeni vsi ukrepi, s katerimi bi preprečili ponovitev dogodka; izjavo je na sestanku 26.8. podal tudi direktor podjetja Eternit in obžaloval napako, ki se je zgodila;
- RO je ponovno izvedel temeljito izpiranje vodovodnih cevi do vodomernih jaškov, uporabnikom pa svetoval temeljito izpiranje hišnega vodovodnega omrežja na vseh izlivkah od vodomernega jaška naprej, tako v objektih kot tudi zunaj (denimo na vrtu);

- po izvedenem ponovnem izpiranju vodovoda je RO odvezel dne 13.8.2020 vzorce pitne vode na pipah v objektih uporabnikov na naslovih Anhovo 64 in 72 ter opravil usmerjeno kemijsko analizo na izbrane kemijske parametre (pH, električna prevodnost, vonj, motnost, barva, krom, železo in sulfat), s katero je potrdil odsotnost znakov/sledi onesnaženja. Nabor parametrov je določen glede na kemijsko sestavo, oziroma znano prisotnost onesnaževal v odpadni industrijski vodi, ki je prek čistilne naprave zatekala v vodovod. Vsi rezultati preskušanj so bili skladi s Pravilnikom o pitni vodi. NIJZ je rezultate prejel od RO dne 18.8.2020.

Dne 19.8.2020 smo v e-sporočilu zaprosili upravljavca (RO), če lahko še pred sestankom pridobi izjavo oz. potrditev pristojnega nadzornega organa, to je okoljskega inšpektorata (v nadaljevanju IRSOP), ki je zadolžen za nadzor nad izvajanjem predpisov s področja varstva okolja vključno z industrijskim onesnaženjem, glede učinkovitosti izvedenih ukrepov, s katerimi naj bi v Eternitu uspešno preprečevali ponovitev onesnaženja. Predstavniki IRSOP je na sestanku podal ustno izjavo, v kateri je pojasnil, da je fizična povezava med vodovodom in črpalko na čistilni napravi v podjetju Eternit (fleksibilna cev) odstranjena ter da bo posredoval zapisnik pregleda, iz katerega je razvidno, da ponovnega onesnaženja ne bo. Fleksibilna cev se je pred dogodkom onesnaženja v primeru potrebe koristila za dotok vode v črpalko za namen zagona, ni pa bila za črpalko pritrjena, tako da ni prihajalo do mešanja vode. V času pregleda je ta cev bila odložena v bližini ventila za dotok pitne vode.

Predstavniki podjetja Eternit in predstavniki RO so zatrdili, da so vgradili nepovratne ventile, tako da ni več možno mešanje vode iz čistilne naprave z vodo iz javnega vodovoda.

SLIKA 1: FLEKSIBILNA CEV PRI JAŠKU S PITNO VODO NA ČISTILNI NAPRAVI-ETERNIT

V ponedeljek, 31.8.2020, je dr. Marko Vudrag, predstojnik NIJZ OE NG ob ponovnem obisku Občine Kanal od RO pridobil:

- Zapisnik IRSOP z dne 3.8.2020, iz katerega je razvidno, da je RO Občine Kanal ob Soči (režijski obrat), že vgradil nepovratni ventil na dotoku pitne vode iz vodovodnega sistema naselja Anhovo na čistilno napravo podjetja Eternit, v podjetju Eternit pa so odstranili naknadno vgrajeni priklop (spojko), prek katerega je bila vzpostavljena fizična povezava med dotokom pitne vode in črpalko na čistilni napravi. V podjetju Eternit pa naj bi v roku 14 dni vgradili nepovratni ventil na dotoku pitne vode v glavni proizvodni obrat Eternita(?).
- Skico: Shema instalacije pitne vode na čistilni napravi v podjetju Eternit, z dne 20.8.2020, izdelal B. Jug.

- Skico: ČN shema pitne vode z dne 20. 8. 2020, izdelal B. Jug, iz katere so razvidne lokacije postavitve nepovratnih ventilov na dotoku pitne vode v podjetju Eternit, vgrajenih po onesnaženju.
- Dokument: Strategija oskrbe s pitno vodo v občini Kanal ob Soči, februar 2014, dopolnitev februar 2016, s katero je med drugim predvidena sanacija in posodobitev vodarne na lokaciji obstoječe vodarne Močila in novega primarnega vodovoda po desnem bregu reke Soče, mimo železniške postaje Anhovo v smeri Ložic, skozi Plave do Prilesja, pri čemer bi se cevovodi za pitno vodo izognili območju industrijske cone Salonit-Anhovo.

Onesnaženje iz podjetja Salonit Anhovo

Vezano na uhajanje olja iz okvarjenega lovilca olja v cementarni Salonit Anhovo in onesnaženja reke Soče nad črpališčem za tehnološko vodo za cementarno, ki je hkrati rezervno črpališče za vodarno Močila in se po potrebi od tam črpa surovo vodo tudi za potrebe priprave pitne vode v vodarni Močila, so v cementarni naročili strokovni pregled lovilca olj in ga bodo po potrebi zamenjali. V času onesnaženja so bili aktivirani pripadniki civilne zaščite in gasilske enote, tako da so onesnaženje hitro zajezili in odstranili. Upravljavec vodovoda je iz previdnostnih razlogov prekinil črpanje vode iz Soče na tem območju, tako da ni prišlo do vdora onesnaženja v vodohran s tehnološko vodo in posledično tudi ni moglo priti v sam sistem vodarne močila za pridelavo pitne vode.

Cevovod za pitno vodo na industrijskem območju

Predstavnika podjetja Salonit Anhovo in RO občine Kanal sta pojasnila, da se glavni cevovod za pitno vodo nahaja na industrijskem območju in je zaščiten z betonsko kanaletto (kiveto). Do zdaj niso zaznali, da bi prihajalo do izcejanja odpadnih voda in posledično industrijskega onesnaženja vode v cevovodu. Sicer pa je predvidena nova trasa vodovoda, ki bi potekala izven industrijskega območja (glej tudi dokument: Strategija oskrbe s pitno vodo v občini Kanal ob Soči, februar 2014, dopolnitev februar 2016). Upravljavec vodovoda predlaga, da bi pridobil služnost za dostop za namen nemotenega dostopa, pregleda stanja in vzdrževanja cevovoda za pitno vodo na industrijskem območju do postavitve nove trase vodovoda, ki bi potekala izven tega območja.

Vodarna Močila

V vodarni Močila poteka priprava pitne vode iz surove vode (reke Soče), ki priteka iz dveh smeri. Glavno črpališče je v rovu/tunelu, ki poteka od akumulacije Ajba do HE Plave, pomožno črpališče pa je v reki Soči, pod tremi izpusti tehnološke sicer čiste in neonesnažene hladilne vode iz tovarne cementa Salonit Anhovo. Slednje črpališče se prednostno uporablja za zagotavljanje zaloga tehnološke vode za tovarno Salonit Anhovo, v 2000 m³ betonskem vodohranu poleg vodarne Močila. V primeru pomanjkanja vode »iz rova«, se lahko tehnološka voda oz. surova voda iz reke Soče, preusmerja na pripravo vode v vodarno Močila. **Naknadno smo izvedeli, da je črpalka v »rovu« že dlje časa (več mesecev) v okvari in čaka na popravilo.** Posledično se voda v času okvare črpa iz tehnološkega (pomožnega) črpališča, pod tovarno Salonit Anhovo, kjer je voda v primerjavi s črpališčem v rovu toplejša, v poletnem času pa se tekom distribucije do uporabnika še dodatno ogreje, na NIJZ domnevamo, da tudi zaradi poteka vodovodnih cevi skozi industrijske obrate, kjer morda lahko prihaja do dodatnega pregrevanja pitne vode v cevovodih. Temperatura v

vodovodnem omrežju presega 25 st C. Za pripravo vode in odpravo motnosti iz surove vode se na vodarni Močila izvaja koagulacija z aluminijevim sulfatom in silicijevo kislino, potem se voda usmerja na adsorpcijo z aktivnim ogljem in na filtracijo preko peščenih filtrov, in nazadnje na dezinfekcijo s plinskim klorom, ki se izvaja v 100 kubičnem rezervoarju kondicionirane (pitne) vode. Obstoječa priprava vode z vidika količin porabe oz. potreb uporabnikov ni usklajena s karakteristikami surove vode iz reke Soče, ki je pod vplivom površja, predvsem zaradi velike naravne motnosti vodotoka. Občasno v času poslabšanja meteoroloških razmer in dežja, prihaja do visokih vrednosti motnosti surove – črpane vode in s tem motene priprave le te. To pomeni, da je vodarna Močila poddimenzionirana, potrebne količine načrpane vode vodarna ne more očistiti do predpisane norme, tako da je tudi dezinfekcija motena, kajti standardna dezinfekcija motne vode nikdar e more biti in ni tako uspešna kot dezinficija čiste (nemotne) vode. Zato RO mora zaradi povečane motnosti »pitne vode« in možne mikrobiološke onesnaženosti takšne vode, ter varovanja zdravja uporabnikov, pogosto razglašati ukrep prekuhavanja vode za pitje in za osebno uporabo.

Zato je v letu 2018 upravljavec vodovoda pridobil gradbeno dovoljenje za posodobitev vodarne in izboljšanje priprave vode, tudi z ultrafiltracijo. Predstavniki podjetja Salonit so podali izjavo, da bo podjetje Salonit zagotovilo finančna sredstva za izvedbo nove vodarne, ki bo postavljena v roku enega leta in jo predalo v upravljanje upravljavcu vodovoda, Režijskemu obratu Občine Kanal ob Soči.

SLIKA 2: VODARNA MOČILA

SLIKA 3: VODOHRAN ZA TEHNOLOŠKO VODO-SALONIT PRI VODARNI MOČILA

Nadomestna oskrba s pitno vodo v času onesnaženja enega dela vodovodnega sistema v naselju Anhovo

Na podlagi podatkov iz STRATEGIJE OSKRBE S PITNO VODO V OBČINI KANAL OB SOČI izhaja, da vodarna Močila oskrbuje naselja: Anhovo (78 prebivalcev), Močila (81 prebivalcev) in Robidni Breg (36 prebivalcev), kot edini vir vodooskrbe, potem pa še oskrbuje en del mesta Deskle, ki ima tudi druge vire pitne vode. Vse skupaj naj bi vodarna Močila pokrivala okrog 1128 prebivalcev v občini Kanal. Del mesta Deskle, 279 od vseh 1245 prebivalcev Deskel, pa se oskrbuje iz drugih virov: Kolovrat 1 in 2, Špik in Ledinca (skupna zmogljivost teh virov je okrog 8 litrov vode na sekundo), s tem, da se pri viru Ledinca v STRATEGIJI omenja tudi vir Soča, zmogljivosti 40 litrov na sekundo.

Po onesnaženju pitne vode z odpadno industrijsko vodo iz čistilne naprave podjetja Eternit samo v delu vodovodnega sistema, iz katerega se oskrbuje naselje Anhovo - okoli 30 gospodinjstev oz. 78 od skupno 1128 od vseh uporabnikov tega vodovoda (Močila), pa je za prizadete krajanje Anhovega bila organizirana nadomestna oskrba s pitno vodo z gasilskimi cisternami. Predstavnica krajanov je izrazila nezadovoljstvo s takim načinom oskrbe s pitno vodo in povedala, da večina prizadetih krajanov ne hodi po vodo na cisterno, temveč jo večinoma kupujejo. Za njih problem predstavlja transport vode od cisterne do doma, sploh za starejše krajanje in gibalno ovirane. Prezem vode je časovno omejen v dopoldanskem in popoldanskem terminu. Krajanje so utrujeni in naveličani, želijo si pitno vodo iz pipe.

Po preučitvi STRATEGIJE OSKRBE S PITNO VODO V OBČINI KANAL OB SOČI smo na NIJZ nemalo presenečeni, da kljub temu, da že leta na področju, ki ga oskrbuje vodarna Močila, pogosto izvajajo ukrep prekuhavanja (pitne) vode (?), niso še poiskali drugih rešitev. Ker se ukrep »prekuhavanje vode za pitje« enači s stanjem IZREDNIH RAZMER, je to dejstvo zelo težko razumeti, sploh pa ga ni možno sprejeti, sploh ne kot nekakšno stalnost. Pitje motne vode je vedno tvegano za zdravje uporabnikov, in ravno zaradi tega je motno vodo pred pitjem potrebno prekuhavati. Seveda tam kjer je to nujno je možno tudi to dovoliti, seveda z določenimi pogoji in predvsem naj bi ta ukrep bil začasne narave. Vsekakor bi bilo dobro, da se realizacija ureditve - prenove vodarne Močila res zgodi, saj bi lahko prenovljena vodarna zagotavljala varno vodooskrbo in pokrila potrebe prebivalcev občine Kanala na področju dela občine oz. celotne spodnje soške doline. A, žal, to je še vedno zgolj samo zapisana ideja v STRATEGIJI. Hkrati z razvojem te ideje, in sploh z vidika zdravstveno varne

vodooskrbe na celotnem področju Občine Kanal, bi lahko tudi do zdaj tam uredili možnost morebitne kolateralne vodooskrbe iz drugih obstoječih virov, ki jih Režijski obrat občine Kanal upravlja in kontrolira, in ne samo iz vodovoda Močila. Že bežen vpogled v število prebivalcev, ki jih oskrbuje vodovod Močila (1128), tudi del Deskel, ki se sicer pokrivajo iz virov Kolovrat 1 in 2, Špik ter Ledinca, a brez vodnega vira Soča (navedeno v STRATEGIJI - 40 l/sec) se da ugotoviti, da ti prebivalci potrebujejo okrog 250 m³ vode dnevno (ob luksuzni porabi, to je okrog 200 litrov vode dnevno po osebi). Iz omenjenih vodnih virov bi ti prebivalci lahko imeli na voljo okrog 700 m³ kvalitetne surove vode dnevno, kar bi bilo dovolj kljub navedbam v STRATEGIJI, da imajo 40% izgub na vodovodnem omrežju.

Priporočila:

NIJZ smo osrednja državna inštitucija, ki z mnogimi predlogi in ukrepi ter aktivnostmi in povezovanjem z drugimi deležniki v družbi skozi promocijo, varovanje in krepitev zdravja skrbimo za zdravje splošne populacije. Ob tem sodelujemo z vsemi deležniki v družbi, sploh z lokalno samoupravo in občinami, saj so vse naše skupne aktivnosti in ukrepi najlažje uresničljivi, če delujemo »z roko v roki« z lokalno samoupravo. Zato nas veseli tesno in dobro sodelovanje tudi z vami, Občino Kanal ob Soči, sploh v tem primeru, ko gre za zagotovitev zdravstveno varne vodooskrbe za prebivalce vaše občine. Ob tem ste v dosedanem sodelovanju pri reševanju problema hudega onesnaženja dela vodovodnega sistema z industrijsko odpadno vodo postavili pred nas akutno vprašanje, ki se glasi:

kdaj bomo oz. če lahko čim prej prekličemo začasni ukrep omejitve uporabe pitne vode, katero je trenutno (pa ne prvič) potrebno prekuhavati, in posledično, kdaj bomo preklicali nadomestno oskrbo s pitno vodo z gasilskimi cisternami?

Na podlagi navedenih ugotovitev in preliminarne ocene stanja iz prvega dela tega dokumenta, vam bomo najprej predlagali aktivnosti in »odredili« ukrepe, ki bodo imeli namen zagotoviti podlage za vzpostavitev stalnega (dolgoročnega) zagotavljanja zdravstveno ustrezne pitne vode na pipah uporabnikov iz vodovodnega sistema za naselje Anhovo (to je kot akuten dogodek), in seveda tudi za vaše krajanje iz drugih naselij. Pri uporabi dikcije »odrediti« naj pojasnimo, da NIJZ nismo upravni organ, ki ima upravna pooblastila, da bi lahko z odločbo »odredil« kakršnekoli aktivnosti (in ukrepe), zato pa ta pooblastila imajo naši sistemski sodelavci - Zdravstvena inšpekcija (ZIRS), ki je sicer organ v sestavi našega Ministrstva za zdravje in z nami seveda tesno sodeluje. To pomeni, da bomo ta dokument posredovali tudi na ZIRS, ki bo upravljavcu vodovoda Anhovo v obsegu svojih pristojnosti izdala odločbo z saj bodo šele oni upravljavcu vodooskrbe, vam - Občini Kanal ob Soči, lahko z odločbo odredili kaj naj naredite, tudi z roki in drugimi obveznimi elementi upravne odločbe

Upravljavcu vodovoda, RO Občine Kanal ob Soči, priporočamo, da:

- 1) zapriseženi sodni izvedenec tehnične stroke naj opravi pregled v podjetju Eternit in izda pisni elaborat iz katerega bo razvidno, da je sanacija in ločitev potopne črpalke od sistema pitne vode v podjetju ETERNIT takšna, da je dokončna in sigurna ter da ne more več priti do onesnaženja pitne vode z odpadnimi vodami iz Eternita, kakor tudi, da so vgradili nepovratni ventil na dotoku pitne vode v glavni proizvodni obrat podjetja Eternit,

- 2) naj se vzpostavi delovanja črpalke v rovu,
- 3) preveri ali so bili hidranti izpirani tako kot preostali vodovod,
- 4) vzpostavi opazovalni monitoring na pipi uporabnika, na prizadetem delu omrežja, na izbrane parametre v pitni vodi: temperatura, pH, električna prevodnost, vonj, motnost, barva, krom, železo in sulfat in PAH z začetno frekvenco 1x/teden v prvih treh mesecih. O rezultatih preskušanj naj redno poroča NIJZ, ki bo na podlagi pridobljenih rezultatov preskušanj v prvem opazovalnem obdobju oblikoval predlog za naslednje opazovalno obdobje,
- 5) izvede meritve odpadne vode iz iztokov iz Salonita na prisotnost težkih kovin, PAH, in olj ter jih pošlje tudi na NIJZ.
- 6) NIJZ potrebuje izjavo Občine Kanal ob Soči, kdo je lastnik vodovoda in če je to zasebno podjetje potrebujemo zagotovilo, da bo tudi ob menjavi lastništva voda še vedno dostopna za vse uporabnike vode iz tega vodovoda.
- 7) Pridobi izjavo zapriseženega sodnega izvedenca, da lovilci olja v podjetju Salonit Anhovo delujejo brezhibno,
- 8) pridobi služnost za nemoten dostop do glavnega cevovoda, ki poteka pod industrijskim območjem Salonit-Anhovo, za namen opravljanja rednih pregledov in vzdrževanja tega dela cevovoda do vzpostavitve nove trase vodovoda, ki je predvidena izven industrijskega območja,
- 9) izdela plan sanacije vodovoda, oz. zamenjavo dotrajanih azbestnih cevi, vključno z vzpostavitvijo nove trase vodovoda izven industrijskega območja v naselju Anhovo in čim prej pristopi k etapni izvedbi,
- 10) razišče vse možne vzroke za povečano temperaturo vode v omrežju dela vodovoda, ki napaja vas Anhovo (> 25° C), sploh možnost segrevanja vode v ceveh, ki potekajo skozi industrijska postrojenja, in izvede ukrepe za vzdrževanje čim nižje temperature hladne pitne vode v omrežju; *Pravilnik o pitni vodi mejnih vrednosti za temperaturo vode na pipi uporabnika ne določa. Na osnovi podatkov iz literature priporočamo, da temperatura pitne vode na pipi uporabnika ne presega 20 °C, kar pa ne velja kot mejna vrednost. Povečana temperatura vode vpliva neugodno na senzorične lastnosti vode, pospešuje rast mikroorganizmov in nastanek biofilmov v distribucijskem sistemu, zmanjšuje učinkovitost dezinfekcije, pospešuje korozijo in z vsem naštetim posredno ogroža zdravje ljudi. Več o tem na povezavi: <https://www.nijz.si/sl/temperatura-pitne-vode-na-pipi-uporabnika>,*
- 11) vključi NIJZ v postopke sprejemanja strateških odločitev za zagotavljanje varnosti vodooskrbe v občini Kanal ob Soči,

12) pripravi poročilo o onesnaženju vode 31. 8., 1. in 2. 9. 2020, ko je bila voda zelo motna in je imela rjavo barvo; povečana koncentracija aluminija in železa) Poročilo naj vsebuje razloge za nastanek te motnje v oskrbi z vodo kdo je bil obveščen in navede izdane ukrepe za odpravo neskladnosti pitne vode.

13) po možnosti naj se čim prej pristopi k aktivnostim za ureditev vodarne Močila za učinkovito pripravo pitne vode, za katero so po izjavi županje Občine Kanal finančna sredstva že zagotovljena, določeni upravni postopki pa tudi izvedeni. Nujnost sanacije vodarne Močila potrjujejo dogodki v zadnjih tednih, ko je dne 31. 8. 2020 (torej po akutnem onesnaženju pitne vode iz industrije in po onesnaženju vodotoka z olji gorvodno od črpališča) upravljavec Režijski obrat – Občina Kanal ob Soči moral ponovno razglasiti ukrep prekuhavanja pitne vode v naseljih Deskle, Anhovo, Močila in Robidni Breg zaradi povečane motnosti v omrežju. Na ta način Občina Kanal (RO) vzdržuje izredne razmere, saj se tovrstne okoliščine že vrsto let ponavljajo!

Lepo pozdravljeni.

Direktor NIJZ:
Milan Krek, dr. med. spec.

PO POOBLASTILU
št.: 020-7/2020-1 z dne 5. 5. 2020
Tanja Amon

Priloge:

- Zagotovilo in izjava podjetja Eternit
- Zapisnik IRSOP z dne 3. 8. 2020
- Skica: Shema instalacije pitne vode na čistilni napravi v podjetju Eternit, z dne 20. 8. 2020,
- Skica: ČN shema pitne vode z dne 20. 8. 2020,

Vročiti:

- naslovniku: e-pošta (obcina.kanal@obcina-kanal.si; vinko.medvescek@obcina-kanal.si)
- ZIRS Nova Gorica
- arhiv